

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/087 - Realizacja przez uczelnie akademickie i zawodowe obowiązku stworzenia niepełnosprawnym studentom i doktorantom warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Mirosław Babkiewicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/22/2018 z dnia 22 stycznia 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ul. Wieniawskiego 1, 61-712 Poznań (dalej: UAM lub Uczelnia)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Prof. dr hab. Andrzej Lesicki, Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (dalej: Rektor) ¹ (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena² kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

Podjęte przez władze Uczelni działania w zakresie stworzenia niepełnosprawnym studentom odpowiednich warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia były skuteczne i efektywne. Sale wykładowe, laboratoria i biblioteki były wyposażone w pomoce oraz urządzenia adekwatne do potrzeb studentów i doktorantów z różnymi niepełnosprawnościami. Do potrzeb osób niepełnosprawnych była również dostosowana większość skontrolowanych obiektów i pomieszczeń. W części z nich występowały jednak bariery i utrudnienia, które mogły utrudniać osobom z niepełnosprawnościami dostęp do obiektów Uczelni na takich samych zasadach, jak osoby pełnosprawne.

Dotacje z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Uczelnia wykorzystwała zgodnie z przeznaczeniem, na wsparcie dydaktyczne i dostosowanie infrastruktury do potrzeb niepełnosprawnych studentów i doktorantów.

W Uczelni uregulowano zasady organizacji studiów i realizacji procesu dydaktycznego. Uwzględniały one potrzeby studentów z różnymi niepełnosprawnościami. Rektor Uczelni, dla wsparcia niepełnosprawnych studentów i doktorantów, powołał pełnomocnika, który rzetelnie wywiązywał się ze swoich obowiązków i na bieżąco realizował wnioski oraz prośby studentów z niepełnosprawnościami.

¹ Do dnia 31 sierpnia 2016 r. Rektorem był prof. dr hab. Bronisław Marciniak.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Kontrolą objęto lata 2015-2018 (do zakończenia kontroli).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania zmierzające do zapewnienia osobom niepełnosprawnym warunków kształcenia i udziału w badaniach naukowych

Opis stanu
faktycznego

1.1. W Uczelni, w myśl § 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2014 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach⁴, zasadniczo w odpowiedni sposób uregulowano zasady i procedury udziału osób niepełnosprawnych w procesie kształcenia i badań naukowych, określone dla odpowiednich komórek organizacyjnych i przypisane jej pracownikom. W świetle przyjętych rozwiązań, organy Uczelni podejmowały działania zmierzające do zapewnienia równych szans realizacji programu studiów przez studentów niepełnosprawnych, uwzględniając stopień i charakter niepełnosprawności oraz specyfikę danego kierunku i specjalności studiów, poprzez dostosowanie zajęć do indywidualnych możliwości niepełnosprawnych studentów. Studenci niepełnosprawni mogli ubiegać się o dostosowanie formy, terminów i czasu trwania zaliczeń oraz egzaminów do ich uzasadnionych potrzeb. Tryb i zakres dostosowania, zgodny z ich indywidualnymi możliwościami, określał dziekan wydziału, w uzgodnieniu z Pełnomocnikiem Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych (dalej: Pełnomocnik Rektora)⁵. W przypadku trudności w studiowaniu, wynikających z niepełnosprawności, w celu wyrównania szans edukacyjnych, student niepełnosprawny mógł korzystać podczas zajęć i egzaminów z pomocy asystenta osoby niepełnosprawnej. Student niepełnosprawny mógł podczas zajęć i egzaminów korzystać ze specjalistycznego sprzętu, umożliwiającego pełny udział w procesie kształcenia, po wcześniejszym uzyskaniu zgody Pełnomocnika Rektora, w porozumieniu z dziekanem wydziału⁶. W Uczelni określono zadania komórek odpowiedzialnych za obsługę niepełnosprawnych studentów i doktorantów. Prorektorowi ds. Studenckich podlegało Biuro Pełnomocnika Rektora UAM ds. Studentów z Niepełnosprawnościami (dalej: Biuro)⁷, a Prorektorowi ds. Nauki i Współpracy Międzynarodowej podlegała Samodzielna Sekcja ds. Studiów Doktoranckich⁸.

W Regulaminie Studiów Doktoranckich UAM⁹ określono warunki przedłużenia okresu odbywania studiów i zwolnienia niepełnosprawnego doktoranta z obowiązku uczestniczenia w zajęciach. Wskazano, że plany i programy studiów doktoranckich prowadzonych na Uniwersytecie oraz ich realizacja, powinny uwzględniać potrzeby tych doktorantów w zakresie organizacji procesu dydaktycznego. Na wniosek doktoranta pracownicy dydaktyczni mieli wyznaczać indywidualne terminy oraz formy egzaminów bądź zaliczeń. W miejscach obsługi doktorantów na Uniwersytecie, niepełnosprawni

⁴ Dz. U. z 2014 r., poz. 1302.

⁵ Do dnia 9 stycznia 2017 r. nazwa tej komórki brzmiała: Biuro Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych. Od dnia 21 maja 2016 Pełnomocnikiem była Anna Rutz, poprzednio (od 1 kwietnia 2012 r.) był nim Roman Durda.

⁶ Według statutu Uczelni wprowadzonego obwieszczeniem nr 7/2015 Senatu UAM z dnia 30 listopada 2015 r. zmienionego uchwałą nr 38/2017 Senatu UAM z dnia 27 marca 2017 r. (jednolity tekst ogłoszony obwieszczeniem nr 2/2017 Senatu UAM z dnia 25 września 2017 r.), Regulaminu organizacyjnego Uczelni wprowadzonego zarządzeniem nr 196/2013 /2014 Rektora UAM z dnia 28 marca 2014 r. ze zm.

⁷ Do dnia 9 stycznia 2017 r. nazwa brzmiała: Biuro Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych.

⁸ Do dnia 31 sierpnia 2016 r. jednostka ta podlegała Prorektorowi ds. Kształcenia.

⁹ Przyjęty uchwałą nr 304/2012 Senatu UAM z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie regulaminu studiów doktoranckich zmieniony uchwałą nr 208/2015 Senatu UAM z dnia 27 kwietnia 2015 roku w sprawie regulaminu studiów doktoranckich.

doktoranci mieli być obsługiwani w jednostkach Uczelni poza kolejnością, w miarę możliwości poza terminami wyznaczonymi dla ogółu interesantów.

Rektor w zarządzeniu nr 53/2012/2013 z dnia 14 stycznia 2013 r. w sprawie stwarzania studentom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia m.in. określił, że niwelowanie barier architektonicznych w obiektach dydaktycznych UAM ma charakter systematyczny i jest wynikiem bieżącej współpracy i konsultacji władz UAM z Biurem¹⁰. Utworzenie i prowadzenie uczelnianego systemu informacji cyfrowej z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym szczególnie z niepełnosprawnością wzrokową, miało być realizowane przez władze UAM po konsultacji ze specjalistami UAM ds. wspomagania studentów niewidomych i niedowidzących. W zarządzeniu wskazano także podmiot odpowiedzialny za organizowanie alternatywnych zajęć wychowania fizycznego i określono uprawnienia studenta niepełnosprawnego do zmian formy egzaminu, sposobu uczestnictwa w zajęciach, organizacji sesji egzaminacyjnych i możliwości udzielania urlopów okolicznościowych ze względu na stan zdrowia.

(dowód: akta kontroli str. 3-8, 16-48, 217-249)

1.2. W Uczelni funkcjonowały kierunki studiów, które wymagały sprawdzenia umiejętności praktycznych kandydata¹¹. Senat w corocznych uchwałach w sprawie warunków, trybów oraz terminu rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na I rok studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych, nie określał możliwości ani warunków uczestnictwa osób niepełnosprawnych w rekrutacji. Według informacji zamieszczonej na internetowej stronie UAM¹², istniała możliwość zgłoszenia przez kandydata swojej niepełnosprawności poprzez internetową aplikację¹³ i uzyskania pomocy przy zdawaniu egzaminu wstępnego za pośrednictwem Biura. Senat, w uchwałach w sprawie warunków i trybu rekrutacji na I rok studiów doktoranckich stacjonarnych i niestacjonarnych¹⁴ wskazywał, że kandydaci z niepełnosprawnościami mogą ubiegać się o zaadaptowanie formy egzaminu lub rozmowy kwalifikacyjnej, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, w celu wyrównania szans tych kandydatów¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 144-147, 263-272, 283-292, 294)

1.3. W Uczelni, funkcjonował Pełnomocnik Rektora, kierujący Biurem, do którego zadań należało prowadzenie działań w zakresie stwarzania osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia, inicjowanie działań mających na celu likwidację barier architektonicznych, transportowych i w dostępie do zasobów informacyjnych dla osób niepełnosprawnych. Ponadto, do zadań ww. Biura, należało: zapewnienie informacji i doradztwa studiującym osobom z niepełnosprawnościami, w zakresie przysługujących im praw; kształtowanie pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami a także zwiększanie poziomu wiedzy na temat różnych

¹⁰ Rektor powołał z dniem 1 kwietnia 2012 r. Pełnomocnika do spraw studentów niepełnosprawnych. Do dnia 9 stycznia 2017 r. nazwa brzmiała: Biuro Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych.

¹¹ Należały do nich m.in.: studia w kierunku: edukacja artystyczna w zakresie sztuki, plastycznej, reżyseria dźwięku, pedagogika specjalna, - specj. logopedia i terapia, teologia- specj. kapłańska.

¹² W zakładce dla niepełnosprawnych kandydatów na studia I i II stopnia: „Kandydat UAM => Kandydaci => Informacje dla Kandydatów niepełnosprawnych”.

¹³ „System Internetowej Rekrutacji UAM”.

¹⁴ W tym: w latach akademickich: 2015/2016: uchwała nr 215/2015 z dnia 27 kwietnia 2015 r.; 2016/2017: uchwała nr 315/2016 z dnia 25 kwietnia 2016 r. i 2017/2018: uchwała nr 45/2017 z dnia 24 kwietnia 2017 r.

¹⁵ Uchwalono ponadto, że forma egzaminu lub rozmowy kwalifikacyjnej miała być ustalana w sposób indywidualny, na podstawie rozmowy z kandydatem będącym osobą niepełnosprawną oraz dostarczonej przez niego aktualnej dokumentacji potwierdzającej specyfikę niepełnosprawności. W uzasadnionych przypadkach kandydat, będący osobą z niepełnosprawnością / niepełnosprawnościami, ma prawo do przedłużenia czasu trwania egzaminu o 50% czasu podstawowego ponadto, w sprawach dotyczących postępowania rekrutacyjnego kandydat będący osobą z niepełnosprawnościami może korzystać z Biura Pełnomocnika Rektora UAM ds. Studentów Niepełnosprawnych.

niepełnosprawności oraz wynikających z nich potrzeb edukacyjnych; prowadzenie ilościowej bazy danych dotyczącej studentów z niepełnosprawnościami; współpraca z instytucjami administracji publicznej i państwowej oraz innymi organizacjami wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami, w tym studentów i doktorantów. W dniu 9 marca 2018 r. w Biurze było zatrudnionych sześć osób¹⁶, którym przypisano zadania z ww. zakresu. Na terenie Uczelni funkcjonowała także studencka organizacja Zrzeszenie Studentów Niepełnosprawnych „Ad Astra”, oferująca pomoc osobom z niepełnosprawnościami.

(dowód: akta kontroli str. 9-15, 46-49, 154-155, 260-261, 382-383)

1.4. Uczelnia prowadziła akcje promocyjne, mające na celu zachęcenie do studiowania uczniów szkół ponadgimnazjalnych (w tym uczniów niepełnosprawnych). Biuro uczestniczyło corocznie w Targach Edukacyjnych w Poznaniu, zapoznając z ofertą Uczelni kandydatów na studia (w tym osoby z niepełnosprawnościami). W lutym 2017 r., w Pracowni Biblioteki Książki Mówionej, uczniowie klasy maturalnej ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych w Owińskach zapoznali się z możliwościami wspierania przez Uczelnię osób z niepełnosprawnością wzroku. W listopadzie 2017 roku UAM uczestniczył w Targach Reha for the Blind, w trakcie których stoisko UAM było wyposażone przez pracownika Biura w materiały promocyjne przygotowane w alfabecie Braille’a. W grudniu 2017 r., na zaproszenie Oddziału Wielkopolskiego Kuratorium Oświaty w Poznaniu, Pełnomocnik Rektora brała udział (jako prelegent) w konferencji pt. „Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i upowszechnianie edukacji włączającej”, której adresatem byli dyrektorzy i nauczyciele odpowiedzialni za kształcenie specjalne.

(dowód: akta kontroli str. 162-163, 295-333, 340-341)

1.5. Uczelnia rozpoznała ogół potrzeb dotyczących niepełnosprawnych studentów lub doktorantów i dysponowała danymi o dostosowaniu obiektów uczelnianych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Pełnomocnik Rektora corocznie uczestniczyła w pracach Działu Technicznego, opiniując proponowane rozwiązania, pod kątem ich dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych i wnioskując o ich uwzględnianie. W lutym 2017 r. przeprowadzono przegląd obiektów pod kątem ich dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Prorektor do spraw studenckich prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska (dalej Prorektor)¹⁷ wyjaśniła, że we współpracy z Biurem, Dział Techniczny co roku określa priorytety w niwelowaniu barier architektonicznych w obiektach UAM, ostatnia inwentaryzacja dostępności budynków UAM dla osób niepełnosprawnych została wykonana w lutym 2018 r.

(dowód: akta kontroli str.3-8, 295-333, 342-345, 384-386)

1.6. Liczba kandydatów (studentów i doktorantów) ubiegających się o przyjęcie na studia wyższe i doktoranckie w poszczególnych latach akademickich kształtowała się następująco: rok 2015/2016: na studia - 30.966 osób, w tym 470 osób niepełnosprawnych (1,5%) i na studia doktoranckie - 370 osób, brak danych o liczbie osób niepełnosprawnych; 2016/2017: na studia - 29.263 osób, w tym 509 osób niepełnosprawnych (1,7%) i na studia doktoranckie - 412 osób, brak danych o liczbie osób niepełnosprawnych; 2017/2018: na studia: 30.032 osób, w tym 448 osób niepełnosprawnych (1,5%) i na studia doktoranckie: 327 osób, brak danych o liczbie osób niepełnosprawnych.

¹⁶ W tym: kierownik Biura, starszy specjalista ds. osób z niepełnosprawnościami, specjalista ds. niedowidzących, informatyk dla niewidomych, starszy technik - logopeda i samodzielny referent ds. studentów z niepełnosprawnościami.

¹⁷ Od dnia 1 września 2016 r. Poprzednio Prorektorem do spraw studenckich był prof. dr hab. Zbigniew Pilarczyk.

Uczelnia w procesie naboru dysponowała informacją o liczbie niepełnosprawnych kandydatów na studentów, wynikającą wyłącznie ze zgłoszeń tych kandydatów. Kierownik Działu Nauczania Marek Sobczak wyjaśnił, że kandydaci na studia mają możliwość poinformowania Uczelni o swojej niepełnosprawności, poprzez zaznaczenie odpowiedniej pozycji w formularzu w Systemie Internetowej Informacji. Zaznaczenie to jest dobrowolne, co oznacza, że Uczelnia może nie mieć pełnej informacji o liczbie tych kandydatów.

Kandydaci na doktorantów, w celu rejestracji, składali dokumenty bezpośrednio w dziekanatach wybranych wydziałów. Kierownik Samodzielnej Sekcji do Spraw Studiów Doktoranckich Małgorzata Klimorowska wyjaśniła, że Uczelnia nie weryfikuje pod względem niepełnosprawności kandydatów na studia doktoranckie, jednostki Uczelni prowadzące studia doktoranckie dowiadują się o niepełnosprawności od doktoranta, tzn. w momencie, gdy składa on wniosek o stypendium specjalne z Funduszu Pomocy Materialnej dla Doktorantów. Dodała, że ok 90-95% kandydatów na studia doktoranckie to absolwenci Uczelni.

(dowód: akta kontroli str. 273-293, 334-338)

1.7. Liczba studentów i doktorantów, w tym osób niepełnosprawnych, w okresie objętym kontrolą NIK w poszczególnych latach akademickich kształtowała się następująco: rok 2015/2016: 39.982 studentów, w tym 850 (2,1%) niepełnosprawnych i 1.345 doktorantów, w tym 28 (2,1%) niepełnosprawnych; rok 2016/2017: 37.630 studentów, w tym 881 (2,3%) niepełnosprawnych i 1.324 doktorantów, w tym 29 (2,2%) niepełnosprawnych; rok 2017/2018: 37.634 studentów, w tym 792 (2,1%) niepełnosprawnych i 1.303 doktorantów, w tym 28 (2,1%) niepełnosprawnych.

W poszczególnych latach nie wystąpiły znaczące wahania liczby oraz procentowego udziału studentów i doktorantów niepełnosprawnych w ogólnej liczbie osób studiujących. Kierownik Działu Nauczania wyjaśnił, że Uczelnia nie prowadzi statystyk w zakresie rezygnacji ze studiów studentów z niepełnosprawnościami ani też przyczyn tych rezygnacji.

(dowód: akta kontroli str. 50-142, 273-293b)

1.8. Uczelnia podejmowała działania informacyjne o możliwości uzyskania wsparcia przez studentów i doktorantów, którzy z przyczyn subiektywnych nie posiadają lub nie przedstawili uczelni orzeczeń o niepełnosprawności (np. osoby ze schorzeniami psychicznymi). Prorektor wyjaśniła, że Biuro oraz Zrzeszenie Studentów Niepełnosprawnych „Ad Astra” (dalej: Zrzeszenie „Ad Astra”) co roku organizuje spotkania adaptacyjne dla studentów I roku, w ramach których prezentowane jest wsparcie dla studentów z dysleksją, trudnościami psychicznymi i poznawczymi, którzy nie posiadają orzeczenia o stopniu niepełnosprawności; Parlament Samorządu Studentów UAM podczas szkoleń dla studentów I roku¹⁸, corocznie przekazuje informacje o funkcjonowaniu Biura i Zrzeszenia „Ad Astra”. Na stronie internetowej Szkoły Językowej UAM były dostępne „Zasady funkcjonowania lektoratów dla studentów z niepełnosprawnościami oraz z zaburzeniami natury poznawczej”. W przypadku osób z trudnościami natury psychicznej i poznawczej, dzięki nieformalnej grupie, która utworzyła się pod przewodnictwem Prorektora, opracowano materiały informacyjne nt. wsparcia zdrowia psychicznego na UAM (w wersji językowej polskiej i angielskiej)¹⁹. Materiały zostały rozesłane do dziekanatów, a także przekazane

¹⁸ Łącznie 50 szkoleń w latach 2015-2018.

¹⁹ W tym: „Wsparcie psychologiczne na UAM”, „Trudne zachowania studenta – zasady postępowania”, „AMU Psychological Support” i „How to deal with student's difficult behaviour”. Materiały zostały zamieszczone w wersji elektronicznej na stronie internetowej w zakładce: „Portal Studenta” i na stronach wydziałowych Uczelni.

Pełnomocnicze ds. Studentów z Niepełnosprawnościami przy Parlamencie Samorządu Studentów UAM. Prorektor dodała, że w lutym 2018 r., na wniosek Pełnomocnika Rektora, powołano wydziałowych koordynatorów ds. studentów z niepełnosprawnościami, których rolą ma być przekazywanie informacji o istniejącym wsparciu na UAM wśród studentów w poszczególnych jednostkach dydaktycznych.

(dowód: akta kontroli str. 50-142, 156-157, 262, 273-293b, 348-349)

1.9. Oględziny 38 pomieszczeń dydaktyczno-naukowych w 12 budynkach Uczelni, które zostały wyznaczone w tygodniowych planach jako odpowiednie do odbywania zajęć przez trzy losowo wybrane osoby, w tym dwóch niepełnosprawnych studentów (studiów I i II stopnia) i jednego doktoranta²⁰, wykazały, że zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie²¹: [1] w każdym z tych budynków funkcjonowały sprawne i objęte bieżącymi przeglądami okresowymi urządzenia techniczne (windy i platformy przyschodowe), a osobom na wózkach zapewniono dostęp z poziomu wejścia do kondygnacji, na których mieściły się z sale dydaktyczne przewidziane w planach zajęć dla tych osób; [2] przy 11 budynkach były wyznaczone miejsca parkingowe dla pojazdów osób niepełnosprawnych, kabiny wind miały odpowiednie wymiary i były wyposażone w tablice przyzywowe, łatwo dostępne dla osoby na wózku i oznakowane pismem w alfabecie Braille'a. Funkcjonowały także toalety dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych; [3] w 9 budynkach położenie, stan techniczny drzwi wejściowych do budynku oraz kształt i wymiary pomieszczeń wejściowych, umożliwiały dogodne warunki ruchu osobom niepełnosprawnym; [4] w 8 budynkach windy były wyposażone w instalację powiadomienia głosowego; [5] osoby na wózku miały dostęp do kondygnacji budynku Collegium Minus, w których mieściły się władze rektorskie (Rektor, prorektorzy), komisje rektorskie (w tym: Rektorska Komisja ds. Studenckich i Kształcenia i Rektorska Komisja ds. Studiów Doktoranckich) a także administracja Uczelni (w tym: Kanclerz, Dział Nauczania).

Ponadto, w kwestiach nieuregulowanych ww. przepisami, a wpływających na dostępność obiektów i pomieszczeń dla osób z niepełnosprawnościami, oględziny wykazały, że: [1] przy drzwiach wejściowych do wszystkich budynków funkcjonowała sprawna sygnalizacja alarmowo-przyzywowa; [2] łączniki w 10 budynkach były umieszczone na ścianach na wysokości umożliwiającej dostęp osobom na wózkach; [3] 28 pomieszczeń w 7 budynkach miało czytelne oznaczenie wejść i były one architektonicznie dostosowane do kształcenia osób z niepełnosprawnościami; [4] na 8 pomieszczeń przewidzianych do zajęć dla osób z niepełnosprawnością słuchu, w 5 obecne były pętle indukcyjne dla niedosłyszących; [5] na 8 budynków z łącznikami między budynkami, w 5 budynkach włączniki te były dostępne dla osób na wózkach; [6] na 17 pomieszczeń, w których zaplanowano zajęcia dla osób niepełnosprawnych, 15 było wyposażonych w pomocne urządzenia, takie jak: komputery, słuchawki, ekrany multimedialne. Istniała również możliwość pracy przy stanowisku komputerowym bezpośrednio z wózka.

(dowód: akta kontroli str. 250-259)

1.10. Uczelnia zapewniła pełne wsparcie dydaktyczne i techniczne (ułatwiające poruszanie się) niepełnosprawnym studentom i doktorantom. Indywidualna Organizacja

²⁰ W tym dla studenta z niepełnosprawnością słuchu (niedosłyszący) drugiego roku studiów pierwszego stopnia na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej, dla studenta z niepełnosprawnością ruchu (na wózku) drugiego roku studiów pierwszego stopnia na Wydziale Prawa i Administracji i doktoranta z niepełnosprawnością wzroku (niedowidzący) pierwszego roku studiów trzeciego stopnia na Wydziale Nauk Społecznych.

²¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1422.

Studiów (IOS) przysługiwała każdemu studentowi UAM, który otrzymał zgodę władz dziekańskich. Studenci z niepełnosprawnością mieli możliwość skorzystania z pomocy asystenta dydaktycznego osoby niepełnosprawnej²² (corocznie w Uczelni funkcjonowało 7 asystentów). Studenci mogli także skorzystać z indywidualnych konsultacji logopedycznych²³.

(dowód: akta kontroli str. 170-174, 352-355)

1.10.1. Ponadto, w odniesieniu do poszczególnych rodzajów niepełnosprawności:

- a) studenci niewidomi lub niedowidzący mogli skorzystać ze stanowisk komputerowych wyposażonych w skaner, specjalistyczne oprogramowanie typu screenreader i oprogramowanie powiększające, umożliwiające im samodzielną pracę. We wszystkich bibliotekach Uczelni funkcjonowały powiększalniki smartview²⁴. W dniu 9 marca 2018 r. w katalogu Akademickiej Biblioteki Cyfrowej dostępnych było 15.110 pozycji książkowych, w tym 818 pozycji przetworzonych zaadaptowanych i udostępnionych w ramach profilu UAM, aktywnych aktualnie było 11 kont czytelniczych. Liczba pobrań książek i innych materiałów dydaktycznych z ww. biblioteki w całym okresie jego użytkowania wyniosła 1.542. W budynkach oraz między budynkami UAM, studenci z niepełnosprawnością wzroku, od 2017 r. mogli korzystać z indywidualnych kursów orientacji przestrzennej z udziałem wykwalifikowanego instruktora;
- b) studenci niesłyszący lub niedosłyszący, posługujący się językiem migowym, mogli otrzymać wsparcie tłumacza języka migowego - w latach 2015-2018 Uczelnia zawarła umowy z 7 tłumaczami. W ramach prowadzonych remontów, Dział Techniczny zainstalował w salach wykładowych pętle induktofoniczne – w łącznej liczbie 40 szt. Przenośny system FM, kompatybilny z aparatami słuchowymi różnego typu, który dodatkowo wspomaga słyszenie – był dostępny do wypożyczenia w Biurze, obecnie dostępnych było 14 takich systemów, na przełomie lat 2017/2018 zakupiono zestaw 5 najnowocześniejszych mobilnych systemów FM. Aby umożliwić studentom niesłyszącym pełen dostęp do informacji o przysługujących im na uczelni prawach, zlecono tłumaczenie na język migowy materiałów zawartych na stronie internetowej. Prowadzone były zajęcia praktycznej nauki języka polskiego dla studentów głuchych i słabosłyszących (szacunkowa liczba studentów korzystających z fakultatywnych zajęć języka polskiego w latach 2015-2018 to 45 osób – corocznie ok. 15 osób). Prowadzący zajęcia posiadali odpowiednie przygotowanie merytoryczne;
- c) dla studentów z niepełnosprawnościami ruchowymi Uczelnia zorganizowała i prowadziła transport na zajęcia dydaktyczne. Liczba studentów korzystających z transportu w poszczególnych latach była następująca: 2015/2016 - 12 osób, 2016/2017 - 14 osób: 2017/2018 - 15 osób. Dostępność architektoniczna obiektów UAM: Prorektor wyjaśniła, że 10 obiektów Uczelni było w pełni dostępnych dla osób niepełnosprawnych i były to obiekty wchodzące w skład Kampusu Morasko²⁵, swobodny dostęp dla osób poruszających się na wózku lub o kulach zagwarantowano przy użyciu platform przyschodowych, wind lub podnośników

²² Przykładowe formy pomocy to: asysta w dotarciu na uczelnię (tzw. transport zewnętrzny) na zajęcia objęte planem studiów; asysta w przemieszczaniu się podczas i pomiędzy zajęciami (tzw. transport wewnętrzny), pomoc w sporządzaniu notatek, kserowaniu, korzystaniu z zasobów bibliotecznych.

²³ Liczba studentów UAM korzystających ze wsparcia logopedy w poszczególnych latach: 2015/2016: 4, 2016/2017: 6, 2017/2018: 11.

²⁴ Sprzęt ten umożliwia samodzielne i bieżące korzystanie z zasobów bibliotecznych.

²⁵ Wydziały Biologii, Historyczny, Matematyki i Informatyki, Fizyki, Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Chemii oraz Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, a także Pływalnia Uniwersytecka i Hala Sportowa UAM, oraz mieszczący się w kampusie centralnym Wydział Prawa i Administracji UAM.

w trzech wydziałach²⁶. Ze względu na specyfikę budynku, niedostępny był Wydział Teologiczny, obecnie trwają prace modernizacyjne obiektu Collegium Chemicum. Prorektor dodała, że jednostki UAM znajdujące się poza obszarem Miasta Poznania są całkowicie przystosowane do potrzeb osób z dysfunkcją narządu ruchu²⁷.

(dowód: akta kontroli str. 158-163, 346, 356-365, 377-381)

- d) Uczelnia dysponowała pokojami przystosowanymi do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w domach studenckich UAM. Do dyspozycji studentów o specjalnych potrzebach było 30 pokoi. Wszystkie pomieszczenia spełniały wymogi dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- e) wsparcie dla studentów z trudnościami natury psychicznej - usługi w tym zakresie świadczyła Poradnia Psychologiczna dla Studentów UAM. Od października 2017 r. w poradni był dostępny lekarz psychiatra. Dla studentów z niepełnosprawnościami oraz trudnościami poznawczymi wsparcie oferował Psychologiczny Konsultant ds. Procesu Studiowania²⁸. Liczba studentów korzystających pomocy ww. konsultanta w poszczególnych latach: 2015/2016 - 18 osób, 2016/2017- 59 osób, 2017/2018 - 63 osoby.

(dowód: akta kontroli str. 175-178, 260-261, 387-388)

1.10.2. W odniesieniu do zajęć wychowania fizycznego dla studentów z niepełnosprawnościami, Szkoła Wychowania Fizycznego i Sportu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu podejmowała działania ukierunkowane na uczestnictwo studentów z niepełnosprawnościami w zajęciach i imprezach związanych z kulturą fizyczną, w tym: usprawniających o charakterze rehabilitacyjnym z elementami terapii manualnej, pływanie dla osób z niepełnosprawnościami, zajęcia o charakterze usprawniającym, dostępne także dla studentów bez orzeczenia o niepełnosprawności, ale posiadających problemy zdrowotne utrudniające uczestnictwo w tradycyjnych formach wychowania fizycznego, a także gimnastyka lecznicza joga, zajęcia body-ball i body-control. Prorektor wyjaśniła, że od roku akademickiego 2012/13 realizowane były zajęcia teoretyczne z wychowania fizycznego w formie wykładów²⁹, dostępne dla studentów niepełnosprawnych, których udział w jakichkolwiek (nawet adaptowanych) zajęciach ruchowych jest niemożliwy z uwagi na stan zdrowia. Liczba uczestników tego typu zajęć to 80-100 studentów rocznie. W szczególnych przypadkach (np. studenci z bardzo znacznymi ograniczeniami w poruszaniu się i realizujący studia w ramach indywidualnej organizacji), umożliwiono zaliczenie przedmiotu wychowanie fizyczne w formie prac pisemnych. Podejmowano także szereg cyklicznych inicjatyw o charakterze sportowo – rekreacyjnym³⁰. Ponadto, w ramach sekcji sportowej studentów z niepełnosprawnością, treningi odbywały się raz w tygodniu, zawodnicy przygotowywali się do startu w cyklach Integracyjnych

²⁶ Wydziały: Filologii Polskiej i Klasycznej, Neofilologii, Nauk Społecznych oraz Studiów Edukacyjnych (gdzie dostępna jest także przystosowana sala sportowa, salka rehabilitacyjna wraz z łazienką i toaletą).

²⁷ Tzn. Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu, Instytut Kultury Europejskiej UAM w Gnieźnie, Collegium Polonicum w Ślubicach i Ośrodek Zamiejscowy w Pile.

²⁸ Jego wsparcie dotyczyło m.in. efektywnego uczenia się i studiowania, nadrobienia ew. zaległości w studiach, pokonywanie barier w studiowaniu wynikających z trudności natury poznawczej lub emocjonalno-motywacyjnej, skuteczne zarządzanie własnym czasem, radzenie sobie ze stresem, m.in. w sytuacjach egzaminacyjnych, podejmowanie i realizowanie ambitnych wyzwań życiowych, satysfakcjonujące spełnianie się w relacjach z innymi ludźmi.

²⁹ Pod nazwą „Podstawy prozdrowotnego trybu życia”.

³⁰ Do najważniejszych należały: organizacja Integracyjnych Mistrzostw Polski AZS w pływaniu – 3 takie wydarzenia w latach 2015-2018, organizacja Konferencji Naukowo-Metodycznej *Oblicza kultury fizycznej studentów z niepełnosprawnościami*; – 3 takie wydarzenia w latach 2015-2018, integracyjne spływy kajakowe; – 3 takie wydarzenia w latach 2015-2018, obozy sportowo – rekreacyjne; – 3 takie wydarzenia w latach 2015-2018, prowadzenie zajęć w ramach sekcji sportowych osób niepełnosprawnych KU AZS UAM Poznań, połączone ze startami w cyklu imprez Integracyjnych Mistrzostw Polski AZS. Wydarzenia poza zajęciami w-f organizowane przez Szkołę Wychowania Fizycznego i Sportu.

Mistrzostw Polski w różnych dyscyplinach, w tym reprezentowali Uczelnię na Integracyjnych Mistrzostwach Polski w boccie, bowlingu, tenisie stołowym, goalballu. Liczba uczestników sekcji: ok. 10 osób. W roku 2017 został zorganizowany I Integracyjny Rajd Rowerowy do Puszczy Noteckiej. Uczestnikami rajdu były osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby bez orzeczenia o niepełnosprawności. W roku 2018 jest w przygotowaniu kolejny rajd.

(dowód: akta kontroli str. 295-333, 394)

1.10.3. W Szkole Językowej UAM funkcjonowała Multimedialna Pracownia Nauki Języków Obcych dla studentów z niepełnosprawnościami wzroku i słuchu. Oferowała ona: zajęcia w małych grupach (maksymalnie 4 osoby), możliwość zajęć z tłumaczem języka migowego, sale multimedialne z pętlą indukcyjną. Odbywały się w niej zajęcia z obowiązkowego lektoratu, na które uczęszczali studenci o specjalnych potrzebach edukacyjnych ze wszystkich wydziałów, kierunków i stopni studiów stacjonarnych i niestacjonarnych UAM. W głównej mierze, ukierunkowana była na potrzeby studentów niesłyszących i niedosłyszących, i z myślą o tej grupie została zaprojektowana i wyposażona. Posiadała ona m.in. pętlę indukcyjną, odpowiednie nagłośnienie i oświetlenie, składała się z dwóch sal na parterze, dzięki czemu była łatwo dostępna. Każda z sal była wyposażona w owalny stół, cztery stanowiska komputerowe (w tym stanowisko dla osoby na wózku) z dostępem do Internetu, podłączone do systemu komputerowego „Videodidact”. Na wyposażeniu każdej sali był komplet urządzeń ułatwiających wizualizację, komunikację, przechowywanie i przekazywanie informacji (takich jak: tablet bezprzewodowy, wysokiej jakości słuchawki, skanery, kopiarki, rzutniki, mobilny flipchart oraz pięć tablic magnetycznych umożliwiających studentom równoległe wykonywanie zadań). Zajęcia były prowadzone w małych grupach (maksymalnie 4 osoby), a w uzasadnionych przypadkach - indywidualnie i z pomocą tłumacza języka migowego. Prorektor wyjaśniła, że praca z osobami niesłyszącymi nad językiem obcym na poziomie akademickim ma pionierski charakter, aby móc się lepiej porozumiewać ze swoimi studentami, jedna z lektorek języka angielskiego ukończyła w 2008 roku elementarny kurs języka migowego dla pracowników służb społecznych i I edycję Letniej Szkoły Polskiego Języka Migowego (PJM) w roku 2009. Główną strategią jest indywidualne podejście do potrzeb studentów z uszkodzonym słuchem, stosowanie różnorodnych technik wizualizacyjnych, metod i materiałów, w tym kursy z oprogramowaniem do tablicy interaktywnej, materiały studentów, filmy z napisami, źródła internetowe, ćwiczenia online, platformy e-learningowe, wykorzystanie ruchu i przestrzeni (multisensoryczne gry, pantomima), używanie języka angielskiego poza pracownią (smsy i maile), elementy Amerykańskiego Języka Migowego (ASL), Brytyjskiego Języka Migowego (BSL) i Międzynarodowego Języka Migowego (ISL). Podkreśliła, że nauka wymowy jest dopasowana do możliwości studentów³¹. Zostały nawiązane kontakty z innymi ośrodkami akademickimi, prowadzącymi politykę otwartości i włączania w stosunku do osób z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi³². Zdaniem Prorektor, ww. pracownia stała się ośrodkiem, z którego doświadczeń czerpią inne uniwersytety, ich pracownicy uczestniczą w zajęciach z języka angielskiego ze studentami z niepełnosprawnością słuchu, zapoznając się z nowoczesnym sprzętem, specjalistycznymi metodami i biorąc udział

³¹ Stosowane są różne metody: transkrypcja fonetyczna, czytanie z ust, fonogesty, daktylografia, 'transkrypcja' wyrazów angielskich w języku polskim i tzw. respeaking.

³² Np. Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II w Lublinie, Uniwersytet Karola w Pradze, Czechy, Uniwersytet Masaryka w Brnie, Czechy, Buckinghamshire New University, University of Central Lancashire w Wielkiej Brytanii, University of Strasbourg, Francja.

w dyskusjach³³. W 2017 roku uformowała się Międzynarodowa Grupa Badawcza, w której pracach Prorektor bierze aktywny udział. International Research Group English as a foreign language for deaf and hard of hearing persons (EFL DHH), skupia naukowców i nauczycieli zajmujących się nauczaniem języków obcych osób niesłyszących i niedosłyszących, a także pionierskimi badaniami w dziedzinie surdologłottodydaktyki i innowacyjnymi metodami umożliwiającymi naukę komunikowania się osób z wadami słuchu w języku angielskim. Liczba studentów w poszczególnych latach akademickich była następująca: 2015/2016- 18 studentów, 2016/2017 – 21 studentów.

(dowód: akta kontroli str. 148-149, 169-170, 295-333, 389-393)

1.11. W latach akademickich 2015/2016, 2016/2017 i 2017/2018 liczba studiujących w Uczelni osób niepełnosprawnościami: wzroku wynosiła odpowiednio: 110, 102 i 103 osoby; słuchu, odpowiednio: 76, 89 i 78 osób; narządu ruchu, odpowiednio: 284, 285, 257 osób, w tym 3, 4 i 4 osoby na wózku i inne, odpowiednio: 408, 431 i 368 osób. Uczelnia była przygotowana na przyjęcie studentów lub doktorantów posiadających niepełnosprawność dotyczącą zaburzenia wzroku (osoby słabowidzące i niewidome) oraz odrębnie słuchu (osoby głuche i słabosłyszące). Aktualnie studiujące osoby korzystały ze wsparcia Uczelni, o którym mowa w pkt 1.10 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 50-53, 100-102)

1.12. Do Uczelni nie wpłynęły skargi ani wnioski kierowane przez studentów, doktorantów lub kandydatów na studia, dotyczące niezapewnienia pełnych warunków do kształcenia dla osób niepełnosprawnych.

(dowód: akta kontroli str. 213-215)

1.13. Uczelnia prowadziła, organizowała i finansowała dla nauczycieli akademickich oraz pracowników obsługi szkolenia w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych. Biuro, we współpracy ze Zrzeszeniem „Ad Astra” zrealizowało: w 2015 r. - warsztaty „Poczuj niepełnosprawność” w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu; udział wzięło 20 osób; w 2016 r. - warsztaty „Różnorodność w cenie – komunikacja z osobami z różnymi niepełnosprawnościami” dla studentów i pracowników Instytutu Kultury Europejskiej w Gnieźnie (20 osób), warsztaty „Różnorodność w cenie – komunikacja z osobami z różnymi niepełnosprawnościami” dla pracowników w Ogrodzie Botanicznym (6 osób); w 2017 r.- szkolenie „Świadoma kadra” realizowane przy udziale przedstawicieli Stowarzyszenia Twoje Nowe Możliwości (25 osób), szkolenie dla nauczycieli akademickich, wydziałowych koordynatorów ds. e-learningu oraz redaktorów stron www: „Tworzenie treści e-learningowych dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami” (25 osób), szkolenie dot. wsparcia dla studentów z niepełnosprawnościami (29 osób), szkolenie „Praca ze studentami z trudnościami natury psychicznej i poznawczej” (łącznie 75 osób).

(dowód: akta kontroli str. 179-183, 295-333, 395-411)

1.14. Uczelnia w okresie objętym kontrolą NIK nie była kontrolowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie realizacji zadań dotyczących zapewnienia pełnego udziału niepełnosprawnych studentów i doktorantów w procesie kształcenia i w badaniach naukowych.

(dowód: akta kontroli str. 216)

³³ M.in. Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej, Centrum Teiresias z Uniwersytetu Masaryka w Brnie, delegacje z uniwersytetów. z Armenii i Gruzji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski z Olsztyna, University of Central Lancashire z Preston w Wielkiej Brytanii.

Ustalona
nieprawidłowość

NIK stwierdziła przypadki niedostosowywania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami niektórych skontrolowanych obiektów Uczelni, w tym: [1] w Bibliotece Uniwersyteckiej na parkingu przy bibliotece (należącym do Uczelni) nie wyznaczono miejsc dla samochodów osób niepełnosprawnych, brak podjazdu dla osób na wózkach do drzwi wejściowych uniemożliwiał wejście do budynku bez pomocy pracowników, nie było także możliwości przedostania się na wózek z wypożyczalni książek (która była dostępna dla osób na wózek) do czytelni biblioteki. Brak też było toalety dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Krawędzie stopni schodów nie były wyróżnione kolorem kontrastującym z kolorem posadzki; [2] w budynku „C” Wydziału Nauk Społecznych - wejście od strony parkingu: asfaltowa pochylnia od parkingu do chodnika była zbyt stroma i nie była zabezpieczona poręczami, drzwi wejściowe do pomieszczeń dziekanatu otwierały się z oporem znacząco utrudniającym ich użycie przez osobę z niepełnosprawnością ruchową. Krawędzie stopni schodów budynku nie były wyróżnione kolorem kontrastującym z kolorem posadzki; [3] budynek Domu Studenckiego „Jowita”: drzwi wejściowe do wind były zbyt wąskie i utrudniały osobie na wózek dostęp do obydwu kabin dźwigu osobowego, nieposiadających oznakowania brailowskiego; [4] w budynku Collegium Minus pomieszczenie Samodzielного Stanowiska ds. Studiów Doktoranckich było niedostępne dla niepełnosprawnych osób na wózkach, ponieważ znajdowało się na III kondygnacji z klatką schodową bez windy. Nie było możliwości dotarcia na wózek poprzez drzwi główne do sali nr XVII i do szatni przy tej sali (obecność schodów i brak pochylni), jak i dotarcia do katedry w sali przez wykładowcę na wózek (brak pochylni), wjazd był możliwy tylko na koronę sali. Na IV kondygnacji budynku w poprzek korytarza biegł próg o wys. ok. 18 cm, znacznie utrudniający poruszanie się osoby na wózek. Krawędzie stopni schodów holu głównego, klatki schodowej prowadzącej na IV kondygnację i klatki schodowej prowadzącej do pok. 31 nie były zabezpieczone przed poślizgiem a wykładzina przeciwpoślizgowa na schodach klatek schodowych prowadzących do holu głównego była zużyta, miejscowo pofałdowana, przetarta i z ubytkami; [5] dźwigi osobowe w czterech budynkach: Collegium Minus, Collegium Novum, Domu Studenckiego „Jowita” i Pływalni Uniwersyteckiej nie były wyposażone w instalację informacji głosowych.

Ponadto, w poddanych oględzinom obiektach, stwierdzono inne bariery i utrudnienia dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności: [1] w dwóch budynkach³⁴ włączniki na ścianach były na wysokości trudno dostępnej dla osób niepełnosprawnych na wózkach (powyżej od 0,7 - 1,3 m), [2] w budynku Pływalni Uniwersyteckiej wjazd osoby na wózek do szatni wymagał pomocy pracownika pływalni (wyłączenia systemu blokującego wejście). Brak było szafek odzieżowych dostosowanych do potrzeb osoby na wózek (zbyt wysoko umieszczone wieszaki na odzież); [3] w 10 pomieszczeniach w pięciu budynkach, nie zapewniono czytelnych oznaczeń wejść i pomieszczeń dostosowanych dla osób niepełnosprawnych; [4] w pięciu budynkach³⁵ brak było oznakowania brailowskiego pomieszczeń; [6] w budynku Collegium Iuridicum Novum toalety dla niepełnosprawnych nie posiadały zamknięć, w pomieszczeniu dziekanatu wydziału wysoki blat utrudniał kontakt pracownika z osobą na wózek, a na korytarzach budynków brak było znaków informujących o lokalizacji obiektów dla osób niepełnosprawnych; [7] w punkcie informacyjnym w Bibliotece Uniwersyteckiej, wysoki blat utrudniał kontakt pracownika z osobą na wózek, na korytarzach budynku brak było znaków informujących o lokalizacji obiektów dla osób niepełnosprawnych.

³⁴ Collegium Minus i Biblioteka Uniwersytecka.

³⁵ Biblioteka Uniwersytecka, Collegium Maius, Collegium Minus budynek „C” Wydziału Nauk Społecznych, Dom Studencki „Jowita”.

Zastępca Kanclerza do Spraw Technicznych Marek Sobczak wyjaśnił, że Uczelnia corocznie dokonuje przeglądu obiektów, dysponuje wiedzą na temat powyższych niedogodności i sukcesywnie usuwa przeszkody architektoniczne. Zapewnił, że Uczelnia w planach remontowo-inwestycyjnych jako priorytetowe uwzględni wskazane przez NIK uwagi, z zastrzeżeniem, że będzie to uzależnione od możliwości finansowych. Dodał, że w pierwszej kolejności zostaną usunięte uchybienia niewiążące się z dużymi nakładami, a remonty i dostosowanie pomieszczeń do potrzeb osób niepełnosprawnych, były każdorazowo uzgadniane z właściwymi jednostkami Uczelni (dziekan, kierownik obiektu, Pełnomocnik Rektora). Wskazał ponadto, że niektóre obiekty Uczelni są wpisane do rejestru zabytków i objęte ochroną konserwatorską, co oznacza konieczność każdorazowego uzyskania zgody na remont od Miejskiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, a niektóre przypadki związane są z datą wykonania obiektów – przed 2004 r., a więc przed terminem zaistnienia obowiązku montowania napisów w alfabecie Braille'a czy powiadomień głosowych w windach. Najwyższa Izba Kontroli, biorąc pod uwagę powyższe argumenty, wskazuje, że w myśl art. 13 ust. 1 pkt 9 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, do podstawowych zadań Uczelni należy stwarzanie osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia, ponadto postulaty dotyczące niedogodności lub braki niektórych rozwiązań architektonicznych, były także formułowane przez studentów i doktorantów w anonimowych ankietach, przeprowadzonych przez NIK w toku niniejszej kontroli³⁶.

(dowód: akta kontroli str. 143, 209-212, 255, 259, 479-480, 484-485)

Uwaga dotycząca
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w odniesieniu do rekrutacji na studia I i II stopnia, Senat w corocznych uchwałach w sprawie warunków, trybów oraz terminu rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na I rok studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych³⁷, nie określał możliwości ani warunków uczestnictwa osób niepełnosprawnych w rekrutacji. Proroktor wyjaśniła, że dzięki aktywności Biura, wszelkie ułatwienia dla kandydatów z niepełnosprawnościami są stosowane, a oczywistość takiego rozwiązania stała się przyczyną przeoczenia, które wkrótce zostanie naprawione.

(dowód: akta kontroli str. 294, 437-438)

Ocena cząstkowa

Podjęte przez Uczelnię działania w zakresie stworzenia niepełnosprawnym studentom warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia były skuteczne i efektywne. Uregulowano zasady uczestnictwa tych osób w trakcie studiów poprzez dostosowanie organizacji i realizacji procesu dydaktycznego do szczególnych potrzeb studentów będących osobami niepełnosprawnymi. Wyposażenie sal wykładowych, laboratoriów i bibliotek w pomoce i urządzenia wspierające studentów z niepełnosprawnościami było wystarczające i dostępne. Zadania związane ze wspieraniem studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami powierzono Pełnomocnikowi Rektora, który rzetelnie wywiązywał się ze swoich obowiązków i na bieżąco realizował wnioski studentów. Większość pomieszczeń Uczelni była dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W części z nich występowały jednak bariery, które mogły utrudniać osobom z niepełnosprawnościami korzystanie z nich na takich samych zasadach, jak osoby pełnosprawne.

³⁶ Dotyczy 150 szt. anonimowych ankiet, przekazanych niepełnosprawnym studentom i doktorantom Uczelni, z czego do NIK wróciło 139 wypełnionych ankiet.

³⁷ W tym: w roku akademickim 2015/2016: uchwała nr 148/2013/2014 z dnia 26 maja 2014 r.; w roku akademickim 2016/2017: uchwała nr 228/2014/2015 z dnia 25 maja 2015 r., w roku akademickim 2017/2018: uchwała nr 337/2015/2016 z dnia 30 maja 2016 r. w roku akademickim 2018/2019: uchwała nr 66/2016/2017 z dnia 29 maja 2017 r.

2. Pozyskiwanie i wykorzystywanie środków na wsparcie dydaktyczne i naukowe dla osób niepełnosprawnych

Opis stanu
faktycznego

2.1. Uczelnie w poszczególnych latach objętych kontrolą uzyskała z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego następujące kwoty dotacji:

- a) na dofinansowanie lub finansowanie kosztów realizacji inwestycji, w tym służących kształceniu studentów i doktorantów będących osobami niepełnosprawnymi (art. 94 ust. 1 pkt 10 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym): w 2015 r. - dotacji nie otrzymano w 2016 r. - 838.900 zł; w 2017 r. - 2.251.200 zł; w 2018 r. - dotacji nie otrzymano;
- b) na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom, będącym osobami niepełnosprawnymi, warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia (art. 94 ust. 1 pkt 11 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym) - w 2015 r. - 1.288.200 zł; w 2016 r. - 1.474.400 zł; w 2017 r. - 1.621.400 zł; w 2018 r. - dotacji nie otrzymano.

(dowód: akta kontroli str. 439-478b)

2.2. Ze środków otrzymanych na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom, będącym osobami niepełnosprawnymi, warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia (art. 94 ust. 1 pkt 11 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym) wydatkowano (koszty bezpośrednie): w 2015 r. kwotę 914.622,89 zł (71%), w 2016 r. kwotę 585.444 zł (44%) i w 2017 r. kwotę 718.058 zł (44%). Kierownik Biura wyjaśniła, że środki uzyskane z dotacji, w pełni pokrywały potrzeby niepełnosprawnych studentów Uczelni, zaopatrzenie w sprzęt, materiały i pomoce było w pełni wystarczające. Zgodnie z art. 98 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, niewykorzystane środki pozostawały do dyspozycji Uczelni, a nadwyżkę przychodów nad kosztami w całości przeznaczano na wynik finansowy.

(dowód: akta kontroli str. 439-478b, 481-483)

2.3. Środki otrzymane na podstawie art. 94 ust. 1 pkt 10 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym na dofinansowanie lub finansowanie kosztów realizacji inwestycji, w tym służących kształceniu studentów i doktorantów będących osobami niepełnosprawnymi, zostały wydatkowane w poniższy sposób:

- a) w 2016 r. dotację w kwocie 838.900 zł w całości wykorzystano na realizację zadania nr 1601/UAM Budowa Uniwersyteckich Obiektów Sportowych Poznań Morasko;
- b) w 2017 r. w ramach dotacji w wysokości 2.251.200 zł:
 - kwotę 1.441.200 zł zaplanowano na dalszą realizację ww. zadania (nr 1601/UAM), z czego wykorzystano 1.344.322 zł. Niewykorzystana kwota w wysokości 96.877 zł (z uwagi na naliczenie kar umownych) została zwrócona dnia 25 stycznia 2018 r.;
 - kwotę 1.100.000 zł, zaplanowaną na realizację zadania nr 1731 Przebudowa budynku po Wydziale Chemii na potrzeby Wydziału Anglistyki i innych jednostek UAM, w całości wydatkowano na ten cel;
 - z kwoty 10.000 zł, zaplanowanej na realizację zadania nr 1732 Budowa Domu Studenckiego Poznań Morasko, wydatkowano kwotę 5.345 zł. Niewykorzystana kwota w wysokości 4.655 zł (z uwagi na zbyt późne podpisanie umowy, w dniu 28 grudnia 2017 r.) została zwrócona dnia 25 stycznia 2018 r.

Kancelarz wyjaśnił, że ww. zadania są w trakcie realizacji, zadanie nr 1601/UAM będzie kontynuowane w latach 2018-2019, a zadanie nr 1732 – w latach 2018-2020.

(dowód: akta kontroli str. 439-478b)

2.4. Środki własne, pochodzące z niewykorzystanych dotacji, Uczelnia wydatkowała w okresie objętym kontrolą w następujący sposób:

- a) w 2015 r.: wydatkowano kwotę 393.946,58 zł w tym: 325.534,03 zł na przystosowanie pomieszczeń pracowni komputerowej i multimedialnej dla osób niepełnosprawnych w Coll. Chemicum, 40.096,94 zł na zadaszenie wejścia do windy, 14.235,60 zł na projekt przebudowy wejścia do budynku dla osób niepełnosprawnych i 14.080,01 zł na skaner przenośny dla studentów niepełnosprawnych (z odczytem syntetycznym w kilkunastu językach);
- b) w 2016 r.: wydatkowano kwotę 572.785,21 zł, w tym: 312.917,77 zł na modernizację budynku (budowa trzech wind) i przebudowę pokoi dla potrzeb osób niepełnosprawnych w Domu Studenckim „Hanka”, 247.966,99 zł na budowę windy dostosowanej dla niepełnosprawnych w budynku Collegium Chemicum, 6.637,60 zł na dostosowanie łazienki do potrzeb osób niepełnosprawnych, i 56.262,85 zł na skaner tablicowy dla studentów niepełnosprawnych;
- c) w 2017 r.: wydatkowano łącznie kwotę 469.960,42 zł, w tym: 447.455,42 zł na modernizację budynku (budowa trzech wind) i przebudowę pokoi dla potrzeb osób niepełnosprawnych w Domu Studenckim „Hanka”, 8.210,00 zł na mobilny system FM z wyposażeniem dla studentów niepełnosprawnych, 6.300,00 zł na platformę wibracyjną wspomagającą proces dydaktyczny studentów niepełnosprawnych, 4.100,00 zł na bieżnię elektryczną dla prowadzenia zajęć z studentami niepełnosprawnymi i 3.895,00 zł na oprogramowania do pracowni biblioteki książki mówionej na potrzeby studentów.

Powyższe środki zostały wydatkowane na realizację zadań dotyczących stwarzania studentom i doktorantom, będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia.

(dowód: akta kontroli str. 255-259, 342-345, 439-478b)

Zdaniem Prorektor, wysokość dotacji otrzymanych przez Uczelnię w latach objętych kontrolą NIK, była wystarczająca na pokrycie kosztów realizacji bieżących zadań związanych ze wspieraniem i tworzeniem warunków kształcenia dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami. We współpracy z Biurem ds. Studentów z Niepełnosprawnościami, co roku Dział Techniczny określał priorytety w niwelowaniu barier architektonicznych w obiektach UAM. Według wyników badania ankietowego NIK wśród studentów Uczelni, 90,6% respondentów nie napotykało barier informacyjnych lub komunikacyjnych uniemożliwiających swobodny dostęp do obiektów, w których odbywały się zajęcia edukacyjne lub badania naukowe.

(dowód: akta kontroli str. 295-299)

2.5. Uczelnia, oprócz dotacji z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (art. 94 ust. 1 pkt 10 i 11 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym), nie otrzymała w okresie objętym kontrolą NIK innego wsparcia finansowanego na realizację zadań związanych z zapewnieniem niepełnosprawnym studentom i doktorantom warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych, ani na realizację zadań inwestycyjnych dotyczących ww. wsparcia.

(dowód: akta kontroli str. 439-440, 448)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Uczelnia prawidłowo wykorzystwała otrzymane dotacje celowe, w całości przeznaczając je na realizację zadań inwestycyjnych związanych z poprawieniem warunków kształcenia m.in dla niepełnosprawnych studentów i doktorantów. Dotacje podmiotowe

zostały zgodnie z przeznaczeniem wykorzystane na realizację potrzeb wnioskowanych przez niepełnosprawnych studentów i doktorantów na stworzenie im odpowiednich warunków kształcenia i prowadzenia badań naukowych, a niewykorzystane środki, pozostające do dyspozycji Uczelni, zostały wydatkowane na realizację zadań rzeczowych związanych z zaspokajaniem tych potrzeb. W ramach tych środków, w szczególności przeprowadzono remonty i adaptacje pomieszczeń, zakupiono także sprzęt specjalistyczny odpowiedni dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

IV. Wniosek

Wniosek pokontrolny

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁸, wnosi o podjęcie działań w celu wyeliminowania opisanych barier architektonicznych i technicznych oraz utrudnień w dostępności w objętych kontrolą obiektach Uczelni.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 29 marca 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Miroslaw Babkiewicz
Specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Andrzej Aleksandrowicz

.....
podpis

.....
podpis

³⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.